

Młody człowiek jako aktor, uczestnik, autor i realizator kariery

Henryk Jarosiewicz
„Kapitał Kariery”

Fundusze
Europejskie
Program Regionalny

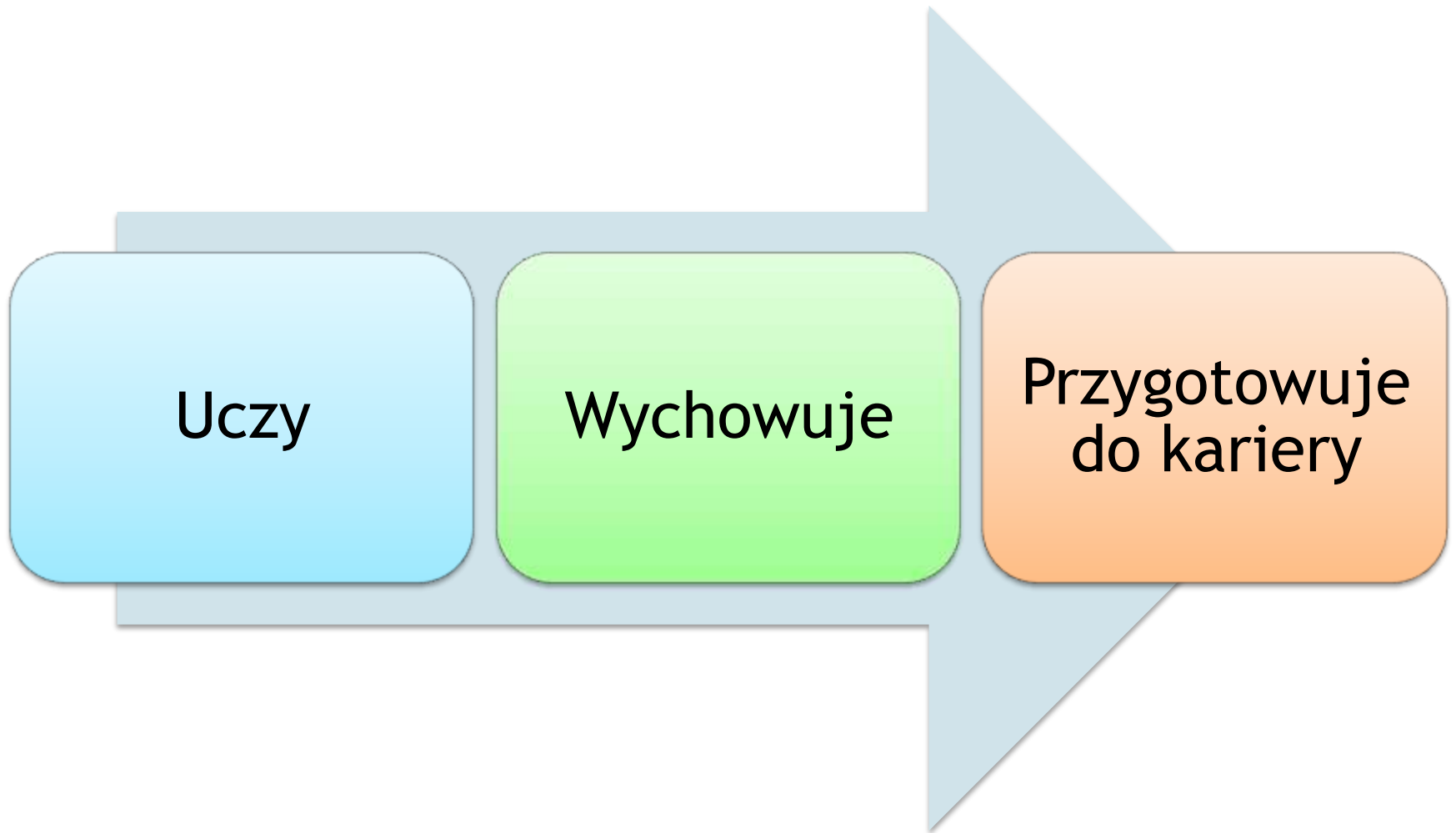
**DOLNY
ŚLĄSK**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Równamy szanse, kształcąc nowocześnie

Zadania szkoły

Dydaktyka, a wychowanie

- Na czym polega różnica między nauką (dydaktyką), a wychowaniem?
- Wychowanie i przygotowanie do kariery wymaga **współpracy** z procesem rozwojowym

Rozwój, a kariera zawodowa

Dzieciństwo

Młodość

Dzieciństwo

Późne
dzieciństwo

Dorastanie

Dorosłość
(wczesna dorosłość)

Wczesne
dzieciństwo
0-5

Pierwszy zastój
5-7

Okres
obiektywny
7-11

Wiek
przekory
11-15

Dojrzwanie
umysłowe
15-17

Okres
harmonizacji
17-21

Wiek
młodzieńczy
21-25

Temperament

Dystans
osobowy

Charakter

Identyfikacja

Kryzys
wartości

Osobowość

Osobowość
zawodowa

Cele
zmysłowe

Kontemplacja

Kultura bycia
i działania

Cele
„relacyjne”

Cele
życiowe

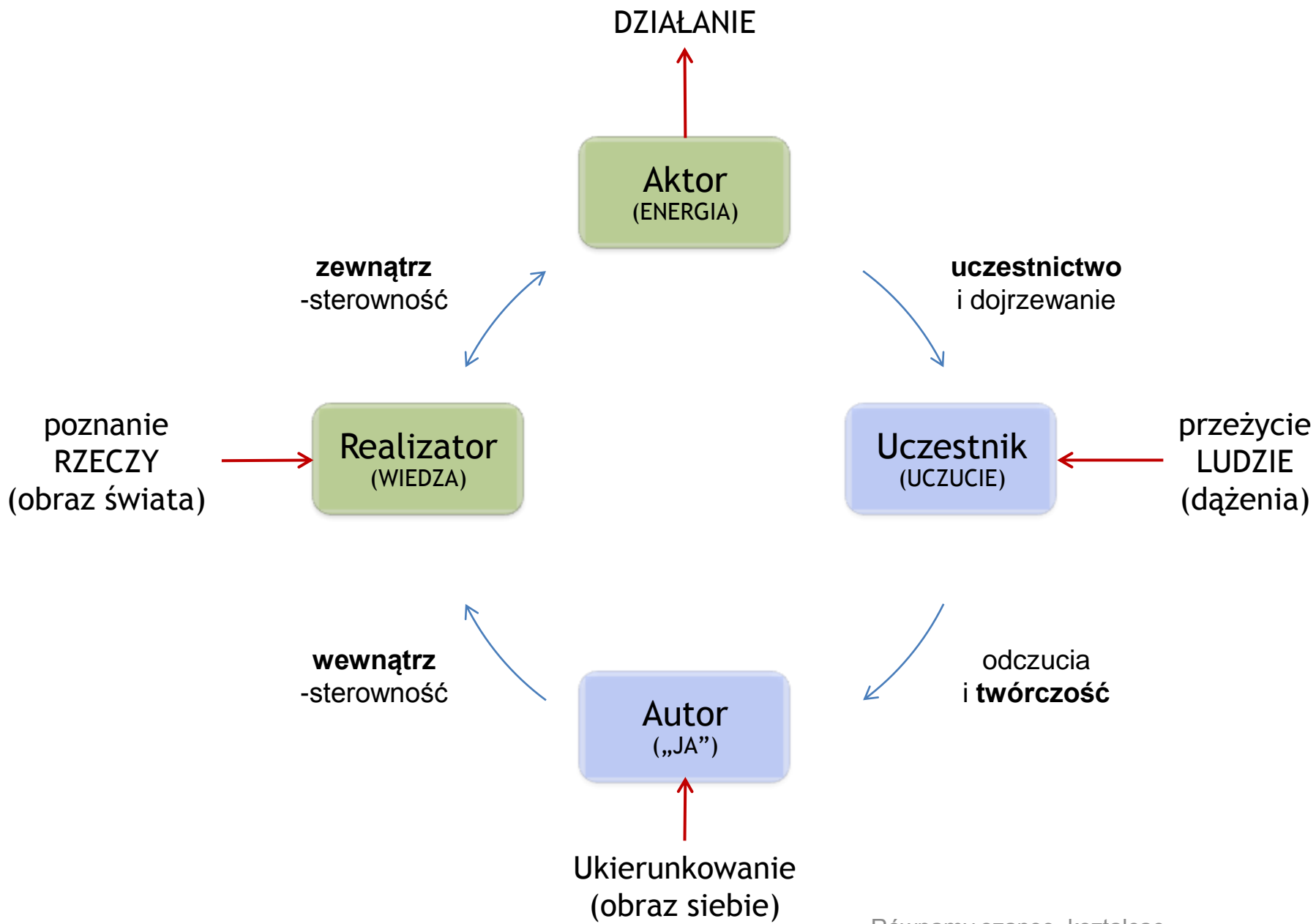
Cele
zawodowe

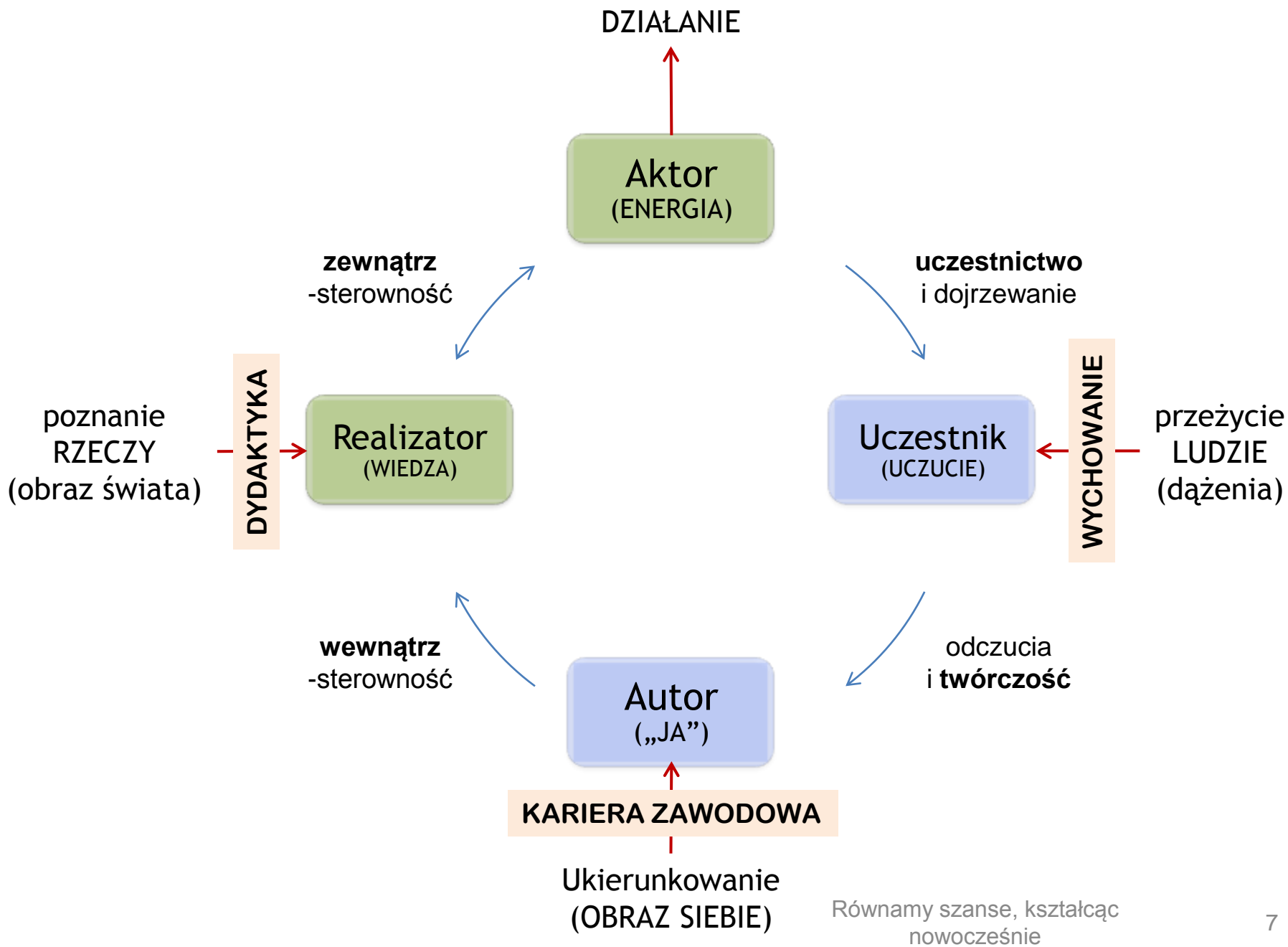
Powołanie

Okres dorastania

„Dorastanie to okres **poszukiwania własnej tożsamości** i próby określenia siebie. Dorastający poszukuje wiedzy o sobie poprzez **refleksję nad sobą**. Szuka odpowiedzi na pytanie „jaki jestem sam w sobie“ Jest to podstawowy problem okresu dorastania. Wtedy bowiem zaznacza się w rozwoju **kryzys tożsamości**. Dorastający musi **scalić dotychczasową wiedzę o sobie i uzyskać integrację swojej przeszłości z teraźniejszością oraz sformułować koncepcję przyszłości**. Rozwiązanie kryzysu tożsamości zależy od:

- (1) poczucia wewnętrznej identyczności i ciągłości,
 - (2) dostrzegania tej identyczności i ciągłości przez innych,
 - (3) potwierdzenia percepcji siebie samego w kontaktach interpersonalnych.
- (...) Określanie siebie stanowi podstawę dokonywania **samodzielnych wyborów**, na przykład dotyczących dalszego **kształcenia czy zawodu**. Wybory te często wiążą się z przeżywaniem **konfliktu** między pragnieniem samodzielności a lękiem przed odpowiedzialnością” (M. Kielar-Turska, „Rozwój w okresie dorastania”).

Podstawowy typ aktywności a wyniki szkolne

Typ	Płeć	Zachowanie	Liczba osób	%	Średnia ocen	Egzamin	Świadectwo	Punkty rekrutacyjne
Aktor	M	3,43	28	37,3%	3,22	32,41	20,86	60,27
	K	4,11	37	36,3%	3,61	31,89	20,64	60,82
Realizator	M	3,82	17	22,7%	3,86	35,43	22,79	70,21
	K	4,17	29	28,4%	4,01	35,13	24,17	70,00
Uczestnik	M	4,13	23	30,7%	3,77	33,55	22,10	68,25
	K	4,29	24	23,5%	3,87	33,94	22,50	63,61
Autor	M	4,00	7	9,3%	3,77	38,33	24,83	76,50
	K	4,08	12	11,8%	4,02	31,18	21,27	66,91
	Ogół	4,01	177	100%	3,73	33,57	22,14	65,71

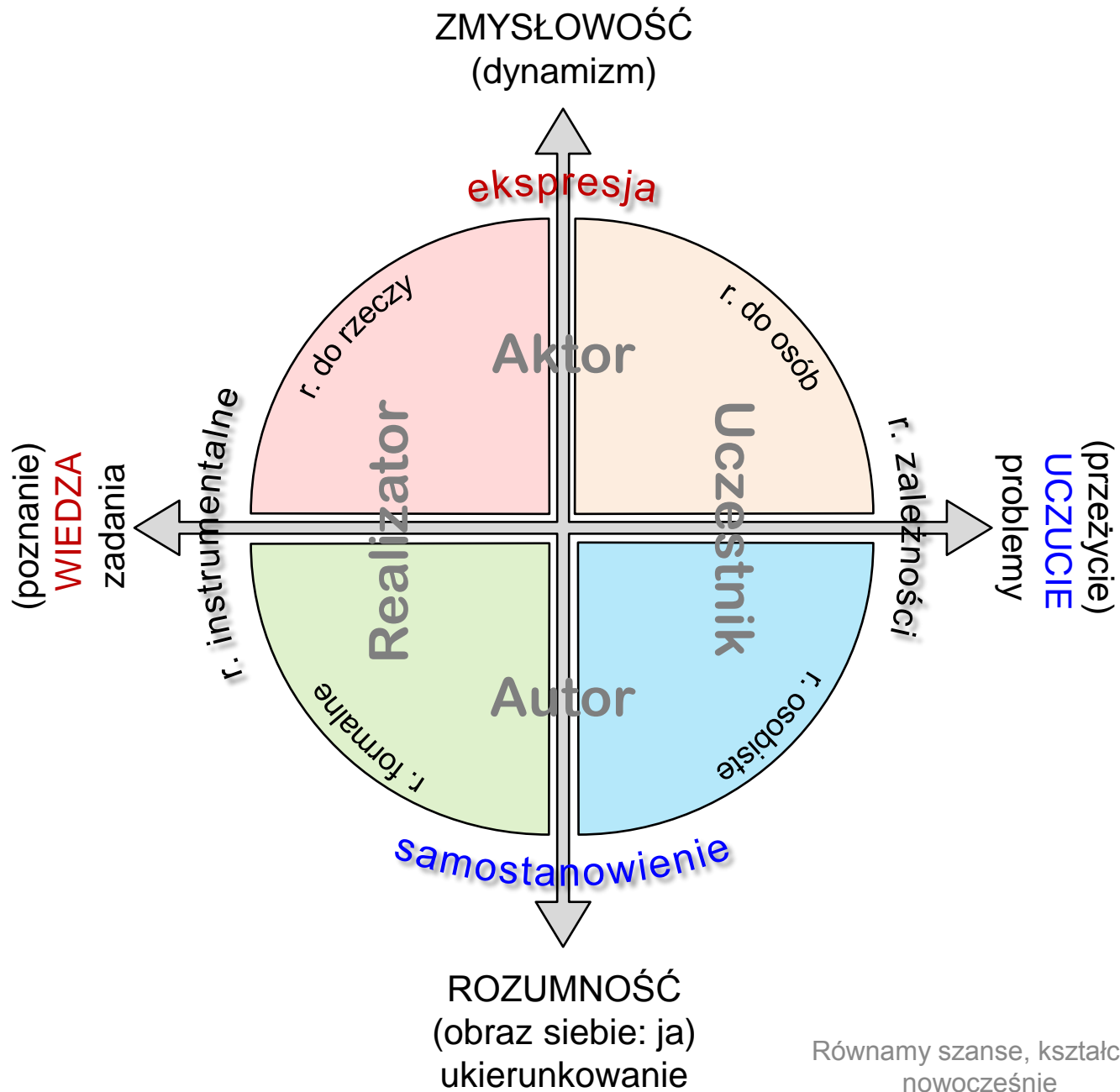
Na czym polega interwencja doradcza?

- Zawsze „w prawo”, zgodnie z logiką rozwoju:
 - Od Aktora - do Uczestnika
 - Od uczestnika - do Autora
 - Od Autora - do Realizatora i Autora
- Od Aktora do Autora: budowanie **tożsamości**
- Od Autora - przez Realizatora - do Autora: budowanie **sprawności**, czyli charakteru

- Żegnaj - odpowiedział lis. - A oto mój sekret. Jest bardzo prosty: dobrze widzi się tylko sercem. Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu.

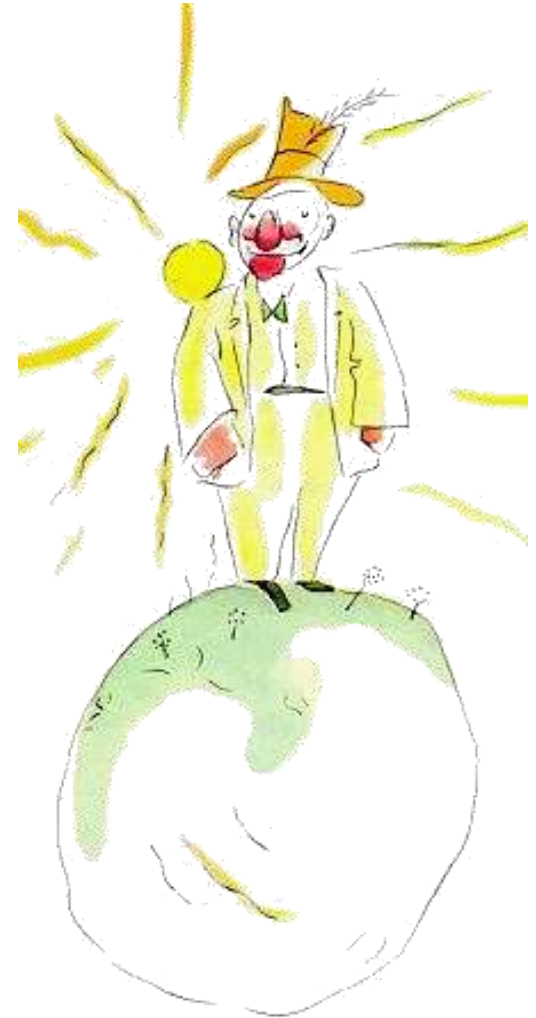
- Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu - powtórzył Mały Książę, aby zapamiętać.

NAJWAŻNIEJSZE JEST NIEWIDOCZNE DLA OCZU

Aktorem być

- Typ Aktora jest zorientowany na sytuację zewnętrzną, która jest >areną< spontanicznego działania i okazją do >pokazywania< siebie i swoich wytworów.
- Aktor jest **człowiekiem ekspresji**; widoczną cechą jego zachowania jest spontaniczna **zmiana otoczenia**.

Realizatorem być

Typ Realizatora zorientowany na **rzeczy i procesy**, które można poznawać po to, aby je mieć lub na nie działać.

Realizator jest **człowiekiem wiedzy**.

Jest nastawiony na **realizację zadań**, zatem odpowiada mu klimat relacji do rzeczy i informacji, które są motywami jego decyzji.

Uczestnikiem być

Typ Uczestnika zorientowany na **relacje zależności**, które są przeżywane uczuciowo. Uczestnik jest **człowiekiem uczuć**.

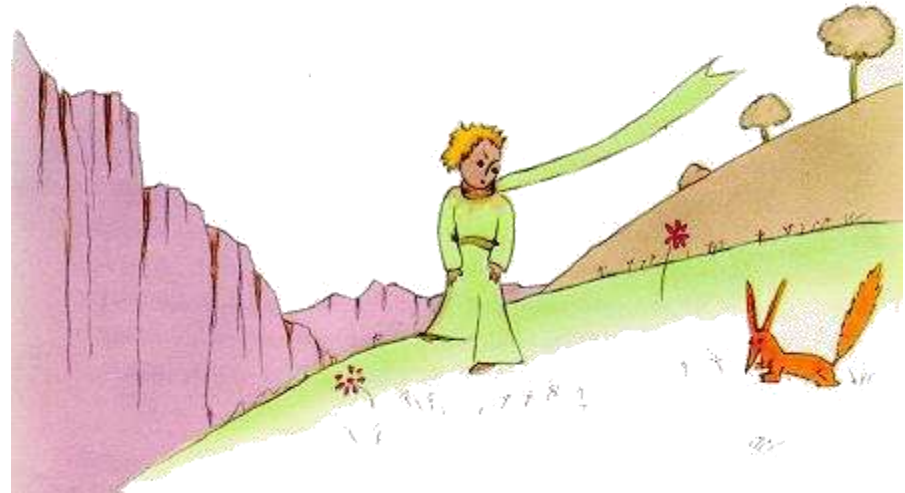
Odpowiadający mu **klimat** to relacje społeczne: przeżywa relacji z ludźmi i odczuwa wartości.

Autorem być

Typ Autora jest zorientowany **introwertywnie**, na treści „środowiska wewnętrznego”, z których kształtuje własne "ja".

Autor jest **człowiekiem autokreacji**.

- Zaczynam rozumieć - powiedział Mały Książę. - Jest jedna róża... zdaje mi się, że ona mnie oswoiła...

M. Savickas

TOŻSAMOŚĆ NARRACYJNA

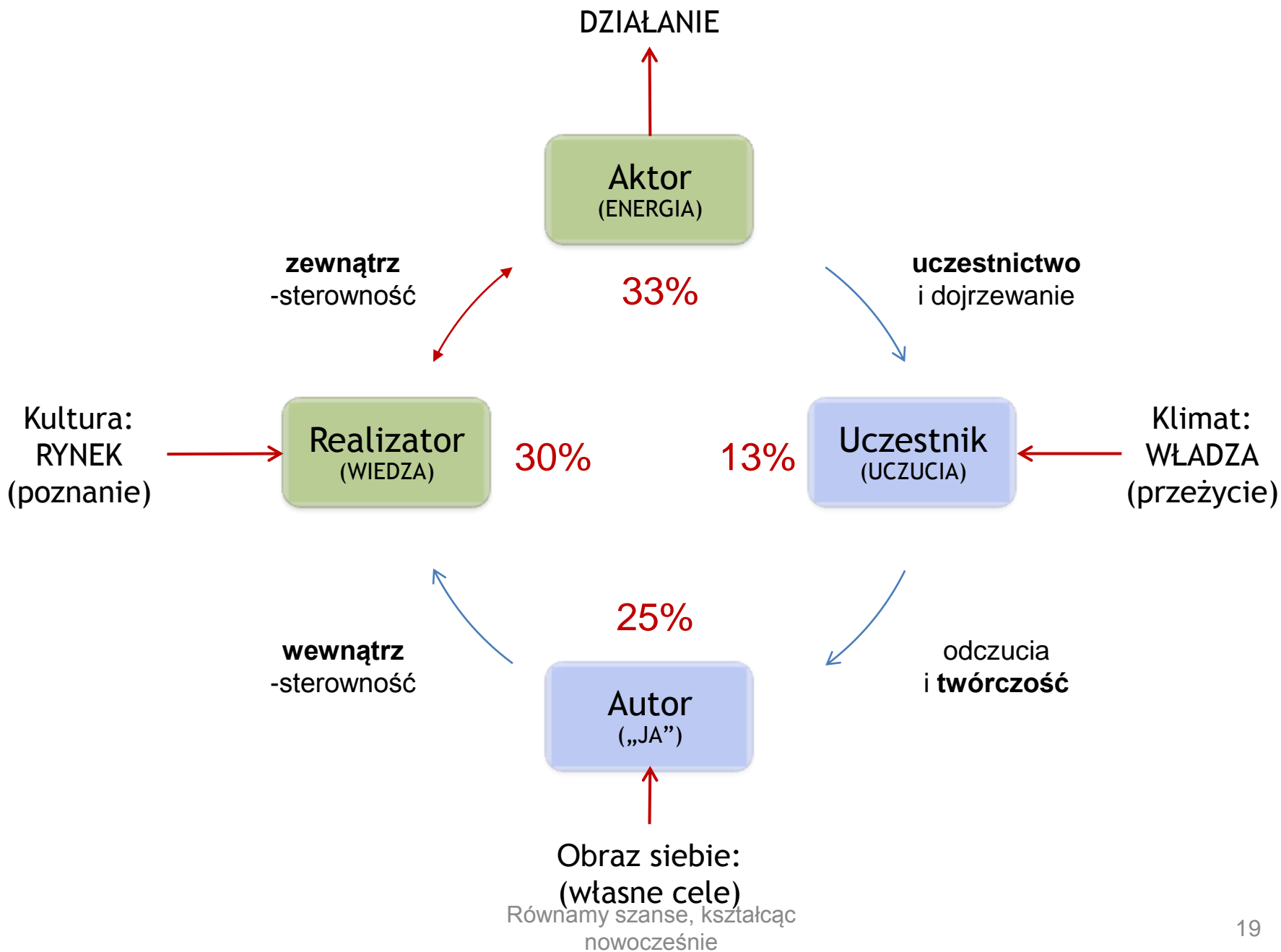
„Zaczynam rozumieć...”

- Opowiadanie historii
- Jak pisze Savickas „projektowanie życie ma na celu **podniesienie narracyjności**, czyli podnosi zdolności klientów do opowiedzenia swoich historii i wykorzystania ich tożsamości.
- Tak więc, proces doradztwa pomaga klientom **usłyszeć to, co już wiedzą**. A potem to, co już znają musi stać się **wyjaśnione**, jeśli ma to zwiększyć ich zdolności do podejmowania decyzji i działania”.
- Ludwig Wittgenstein:
- „Problemy nie są rozwiązywane poprzez przekazywanie informacji tylko poprzez zmianę tego, co już wiemy.”

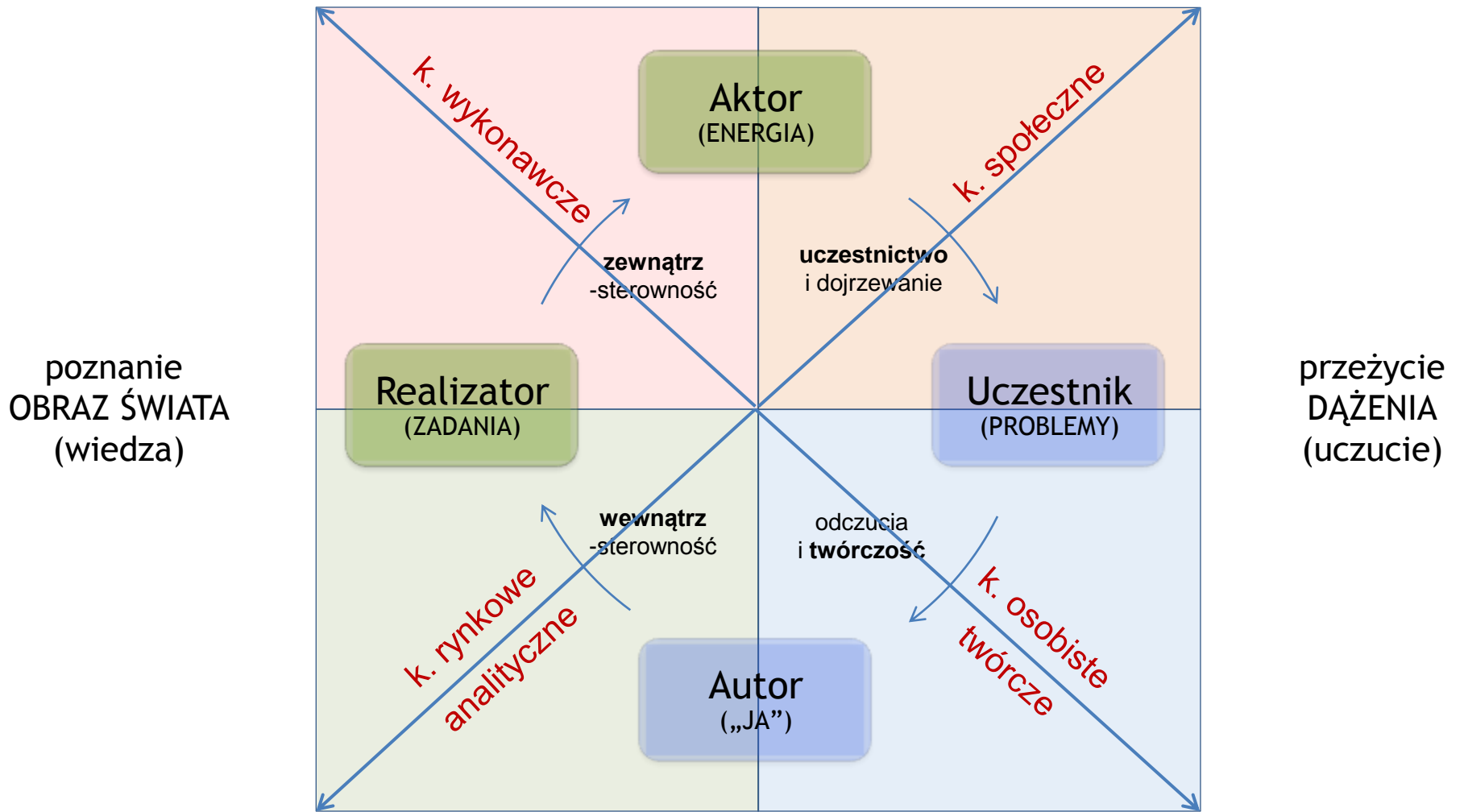

WYNIKI

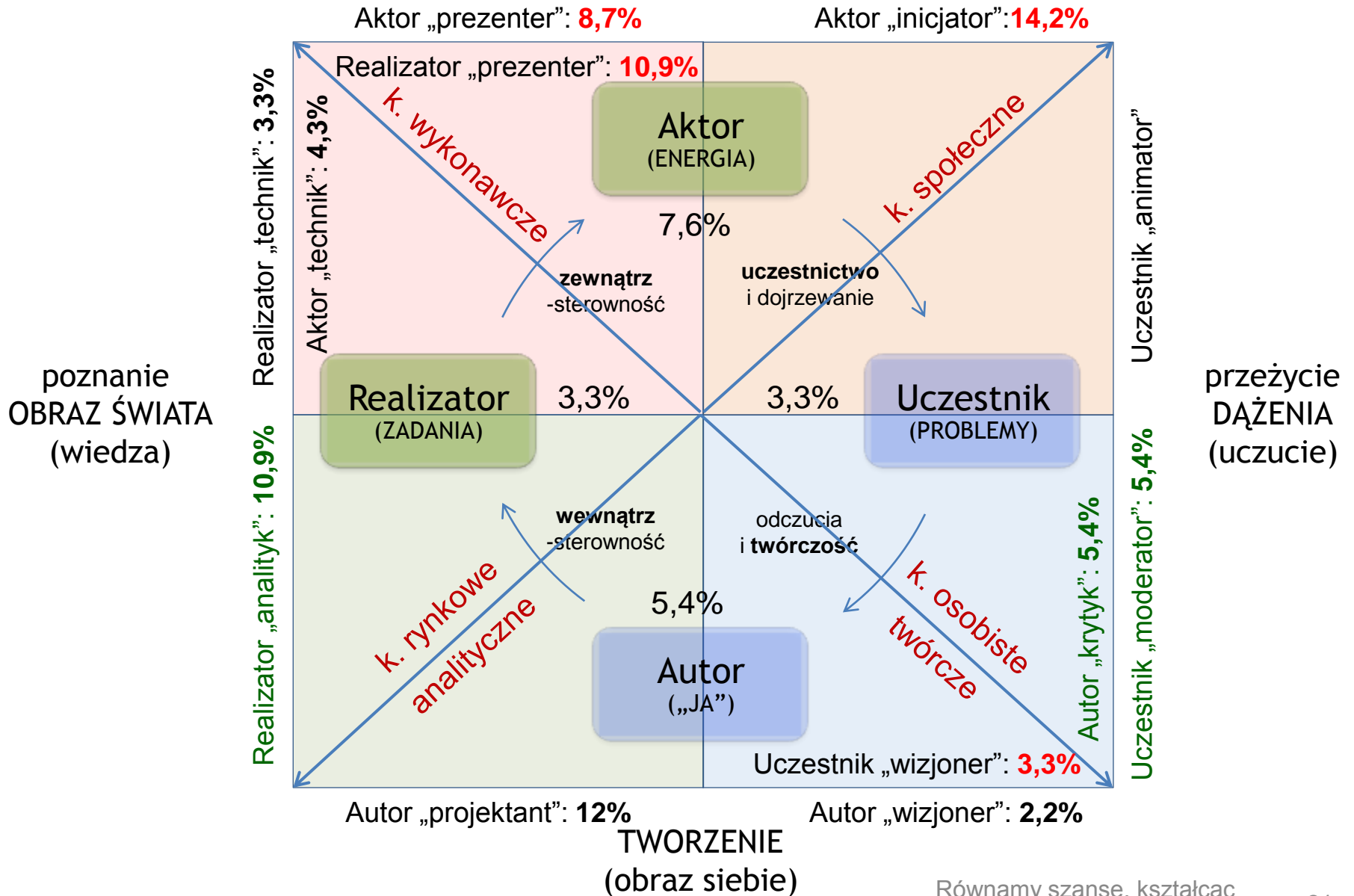
OD AKTORA DO AUTORA

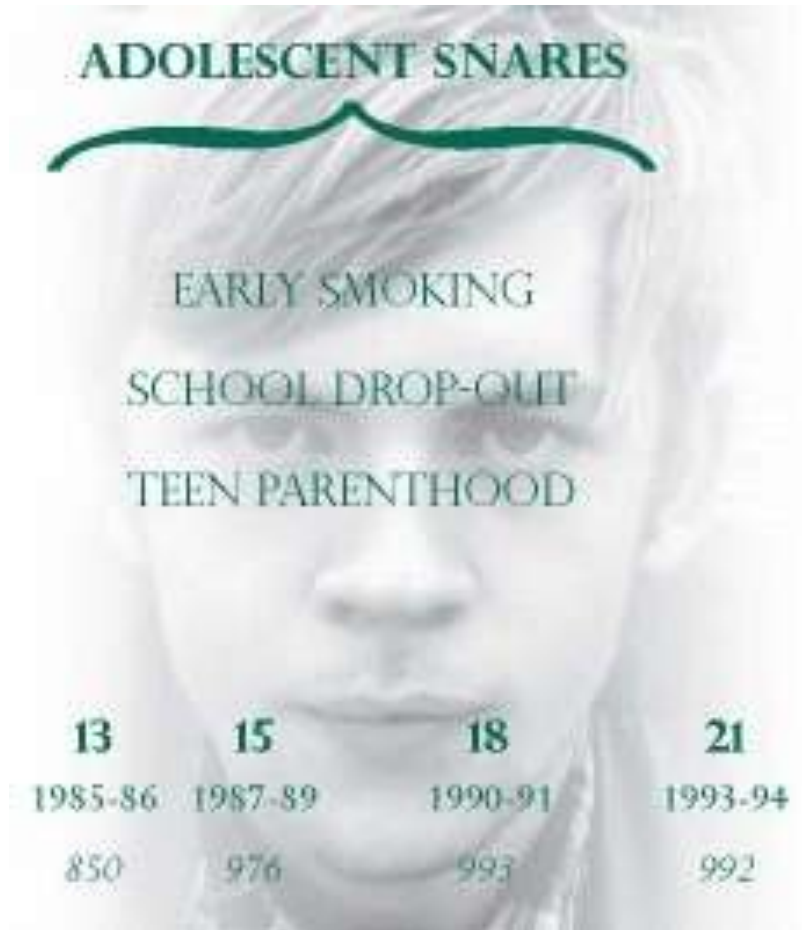
DZIAŁANIE
(ekspresja)

DZIAŁANIE
(ekspresja)

Poziom samokontroli w dzieciństwie może mieć poważny wpływ na powodzenie życiowe w wieku dorosłym

- Projekt "The Dunedin Multidisciplinary Health and Development Study"
- Wyniki badań podłużnych prowadzonych w Nowej Zelandii opublikowano na łamach "Proceedings of the National Academy of Sciences" (PNAS - Early Edition) w styczniu 2011.
- (<http://www.racjonalista.pl/index.php/s,38/d,13/t,39111>)

Projekt DUNEDIN

Kształtowanie umiejętności **panowania nad sobą**, radzenia sobie z negatywnymi emocjami, takimi jak gniew, a także nabywanie umiejętności rozsądnego **odkładania przyjemności na później** (co w żargonie naukowym bywa nazywane **zdolnością "odraczania gratyfikacji"**) od wieków pozostawało ważną częścią wychowania dzieci i młodzieży przez dom rodzinny, jak też przez inne instytucje społeczne pełniące funkcje wychowawcze, takie jak szkoła czy organizacje dziecięco-młodzieżowe.

Test Marshmallow

- Walter Mischel: „Test Marshmallow: O korzyściach płynących z samokontroli”:

„Tradycyjny pogląd, że siła woli jest cechą wrodzoną, którą albo się ma, albo nie (i która jest od nas niezależna), okazał się błędny.
- Umiejętności samokontroli - zarówno poznawcze, jak i wolitywne (emocjonalne) - można sobie **przyswoić**, **rozwijać** i aktywnie z nich **korzystać**, tak by zaczęły się aktywizować automatycznie, kiedy ich potrzebujemy”

Aktorem być

- Typ Aktora jest zorientowany na sytuację zewnętrzną, która jest >areną< spontanicznego działania i okazją do >pokazywania< siebie i swoich wytworów.
- Aktor jest **człowiekiem ekspresji**; widoczną cechą jego zachowania jest spontaniczna **zmiana otoczenia**.

Charakter Aktora

Typ	Liczba	Emocje	Aktywność	Refleksja	Liczba	Punkty świad.	Punkty rekr.
Aktor "inicjator"	10	54,40	57,70	61,50	7	51,43	124,57
Aktor "prezenter"	8	58,13	49,50	57,63	7	50,00	127,14
Aktor "technik"	3	68,67	46,00	55,00	3	35,33	95,33
Aktor "zmienny"	5	60,60	52,80	57,80	6	52,67	132,67
		60,45	51,50	57,98		47,36	119,93
Średnia		53,93	55,04	57,95		50,89	123,34
Ogólnie	Typ Emocjonalny, niżej Aktywny						
Problemy	Aktor „technik”; ma „swoje” racje Indywidualizm blokuje uczestnictwo i rozwój tożsamości						
Korekta							

Realizatorem być

Typ Realizatora zorientowany na **rzeczy i procesy**, które można poznawać po to, aby je mieć lub na nie działać.

Realizator jest **człowiekiem wiedzy**. Typ pozytywisty.

Jest nastawiony na **realizację zadań**, zatem odpowiada mu klimat relacji do rzeczy i informacji, które są motywami jego decyzji.

Charakter Realizatora

Typ	Liczba	Emocje	Aktywność	Refleksja	Liczba	Punkty świad.	Punkty rekr.
Realizator "analityk"	10	51,80	59,20	57,20	9	52,00	126,33
Realizator "prezenter"	9	54,89	59,11	54,78	10	51,80	123,00
Realizator "technik"	3	51,67	70,67	70,33	3	61,33	137,33
Realizator "zmienny"	2	41,50	49,00	50,50	3	51,33	126,33
		49,96	59,49	58,20		54,12	128,25
Średnia		53,93	55,04	57,95		50,89	123,34
Ogólnie	Typ Aktywny, jest sprawny zadaniowo						
Problemy	Słabe kompetencje społeczne, problem uczestnictwa						
Korekta	Praca nad kompetencjami społecznymi						

Uczestnikiem być

Typ Uczestnika zorientowany na **relacje zależności**, które są przeżywane uczuciowo. Uczestnik jest **człowiekiem uczuć**. Typ romantyka.

Odpowiadający mu **klimat** to relacje społeczne: przeżywa relacji z ludźmi i odczuwa wartości.

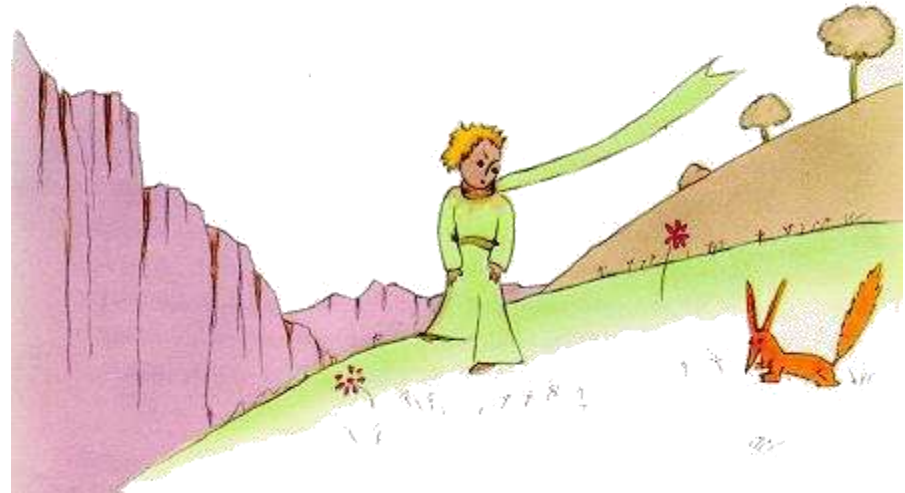
Charakter Uczestnika

Typ	Liczba	Emocje	Aktywność	Refleksja	Liczba	Punkty świad.	Punkty rekr.
Uczestnik "moderator"	5	40,40	48,40	56,80	3	44,67	110,67
Uczestnik "wizjoner"	3	57,00	47,33	50,33	3	44,67	101,00
Uczestnik "zmienny"	2	49,00	48,00	40,50	3	38,67	100,00
		48,80	47,91	49,21		42,67	103,89
Średnia		53,93	55,04	57,95		50,89	123,34
Ogólnie	Typ nisko Aktywny - mało sprawny zadaniowo						
Problemy	Trudne przejście od uczuć do własnej indywidualności, nie zfinalizowana „dezintegracja pozytywna”						
Korekta	Budowanie własnej tożsamości: ideałów siebie Potrzeba przyjaźni; filareci i filomaci						

Autorem być

Typ Autora jest zorientowany na treści „środowiska wewnętrznego”, z których kształtuje własne "ja".

Autor jest **człowiekiem autokreacji**.

- Zaczynam rozumieć - powiedział Mały Książę. - Jest jedna róża... zdaje mi się, że ona mnie oswoiła...

Charakter Autora

Typ	Liczba	Emocje	Aktywność	Refleksja	Liczba	Punkty świad.	Punkty rekr.
Autor "zmienny"	2	55,50	48,00	69,50	4	55,00	129,25
Autor "krytyczny"	5	42,60	61,20	63,40	4	49,50	113,75
Autor "projektant"	11	55,36	55,18	56,73	7	54,29	130,14
Autor "wizjoner"	2	71,00	52,50	66,50	2	64,00	153,50
		56,12	54,22	64,03		55,70	131,66
Średnia		53,93	55,04	57,95		50,89	123,34
Ogólnie	Typ Refleksyjny, dobrze sobie radzi						
Problemy	Autor „krytyczny”: nadmierny młodzieńczy krytycyzm						
Korekta	Budowanie ideałów siebie: samowiedza						

Zasadnicze problemy

IDENTYFIKACJA!

E. Erikson: Lata 13 - 19: Pokwitanie i dorastanie

Kryzys między tożsamością a dyfuzją ról

- Szybkie zmiany fizyczne i fizjologiczne powodują zachwianie obrazu „ja” i konieczność skonfrontowania tego, co się sądzi o sobie z wyobrażeniami jakie inni mają o człowieku.
- Do najważniejszych zadań należy **wybór zawodu** i **partnera seksualnego**.
- Kształtuje się **poczucie tożsamości** - jest się kimś określonym zarówno we własnych oczach, jak i w oczach innych ludzi
- Czynniki związane z kształtowaniem się tożsamości:
 - Rozwój perspektywy czasowej-zdolność spostrzegania własnego życia jako przebiegającego i ograniczonego w czasie.
 - Pewność, że jest się sobą.
 - Wypróbowywanie ról (np. palenia jak dorośli).
 - Przewidywanie sukcesu-umożliwia ustalenie tożsamości zawodowej.
 - **Identyfikacja seksualna.**
 - Polaryzacja przywództwa-zdolność podporządkowania się przywódcy i bycia przywódcą.
 - Polaryzacja ideologiczna-określenie własnej przynależności ideologicznej.

E. Erikson: Lata 13 - 19: Pokwitanie i dorastanie Kryzys między tożsamością a dyfuzją ról

- Nierozwiązany konflikt wokół tożsamości wyraża się w poczuciu rozproszenia ról, które się podejmuje, w **rozproszeniu tożsamości**.
- Najczęstszy przejaw nieprzystosowania to **niezdolność do identyfikacji z zawodem**,
- może pojawić się też **tożsamość negatywna** - określenie się przez zanegowanie pozytywnych oczekiwań i wartości społecznych (może wyrażać się w formie przestępczej itp.);
 - Objaw: negatywizm w relacji ze strukturą rodziny, szkoły, potem pracy zawodowej

Problemy identyfikacji

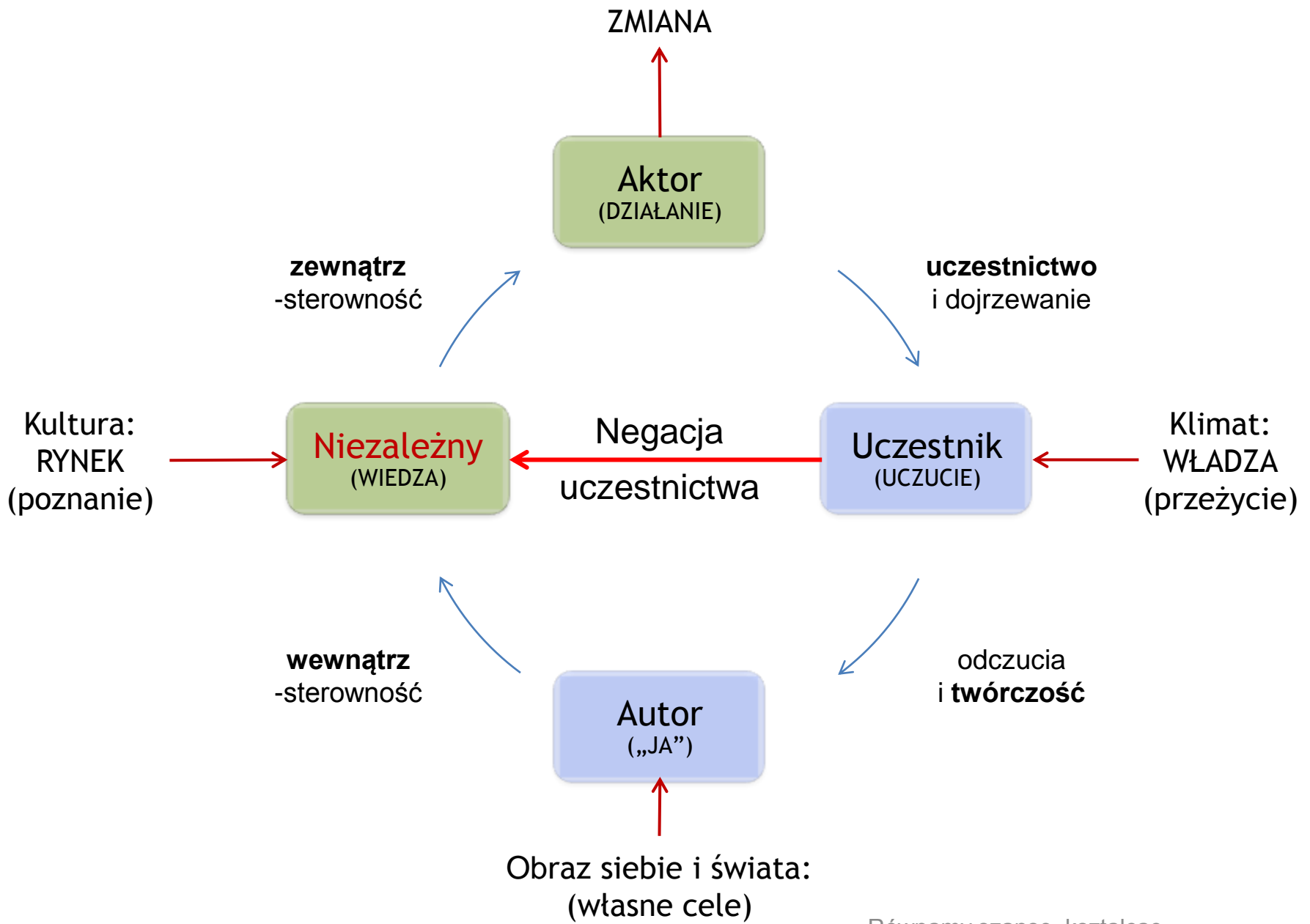
Negacja siły lub wrażliwości (w zbadanej grupie)

- **13%** młodych mężczyzn „**mocno neguje**” czynnik K (28% mocno)
- **23%** młodych kobiet „**bardzo mocno**” neguje czynnik W (40% mocno)

Innymi słowy młody człowiek neguje działanie swoich „hormonów”

Konsekwencje: powstają dwa typy „zafiksowane”:

- na niezależność: NEGACJA uczestnictwa
- na walkę z własnymi uczuciami: nadmierny POWŚCIĄG

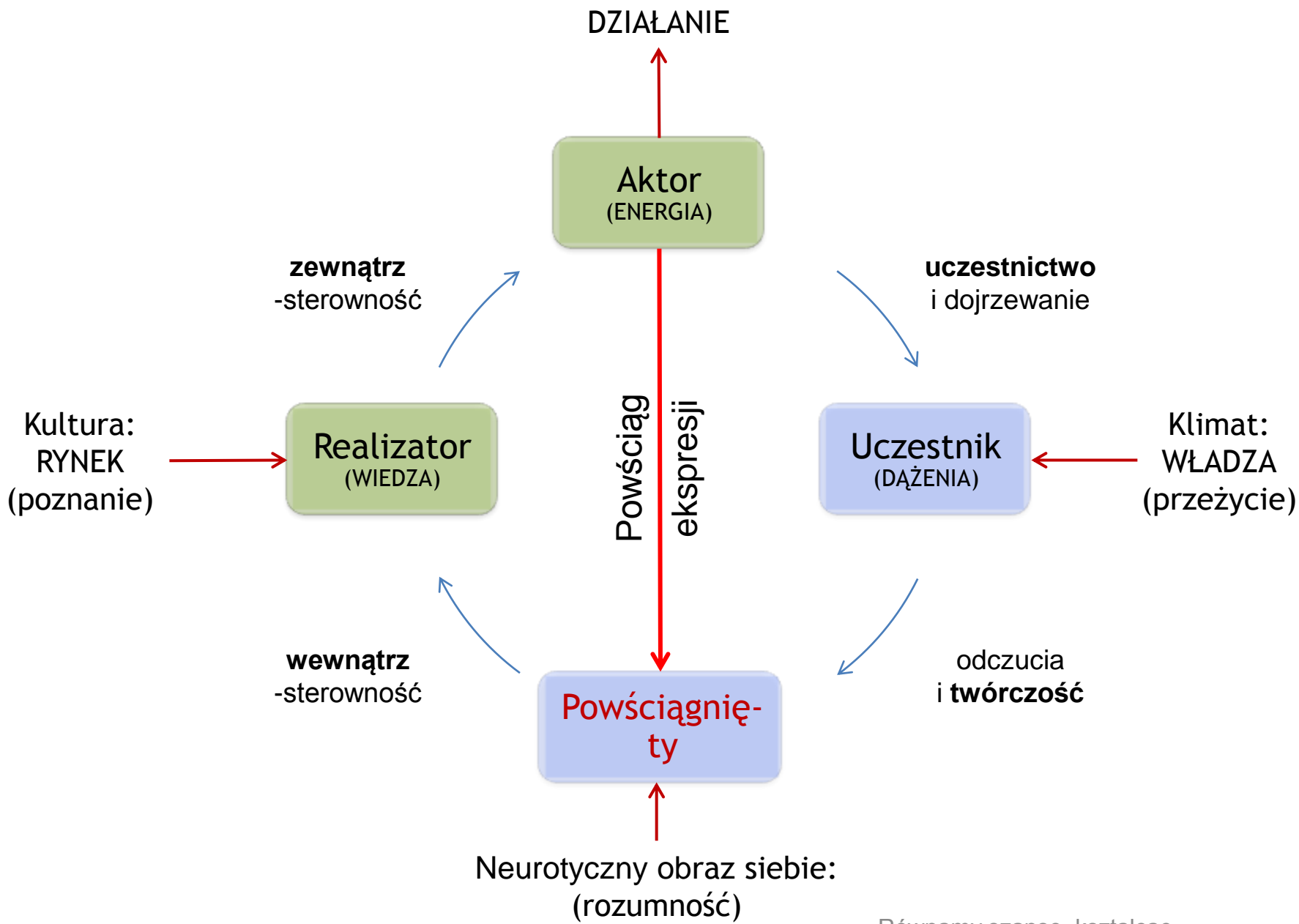

Sprawczy „negujący”

Typ	Liczba	Emocje	Aktywność	Refleksja	Liczba	Punkty świad.	Punkty rekr.
Sprawczy "negujący"	4	50,50	46,75	50,00	5	38,80	100,80
Średnia		53,93	55,04	57,95		50,89	123,34
Ogólnie	Typ negujący uczestnictwo (grupę) na poziomie osobowości: woli						
Problemy	Negatywizm , brak identyfikacji ze światem zawodowym (mało wyborów pozytywnych, a wiele negatywnych - awersji);						
Korekta	Samowiedza. Dystans do siebie.						

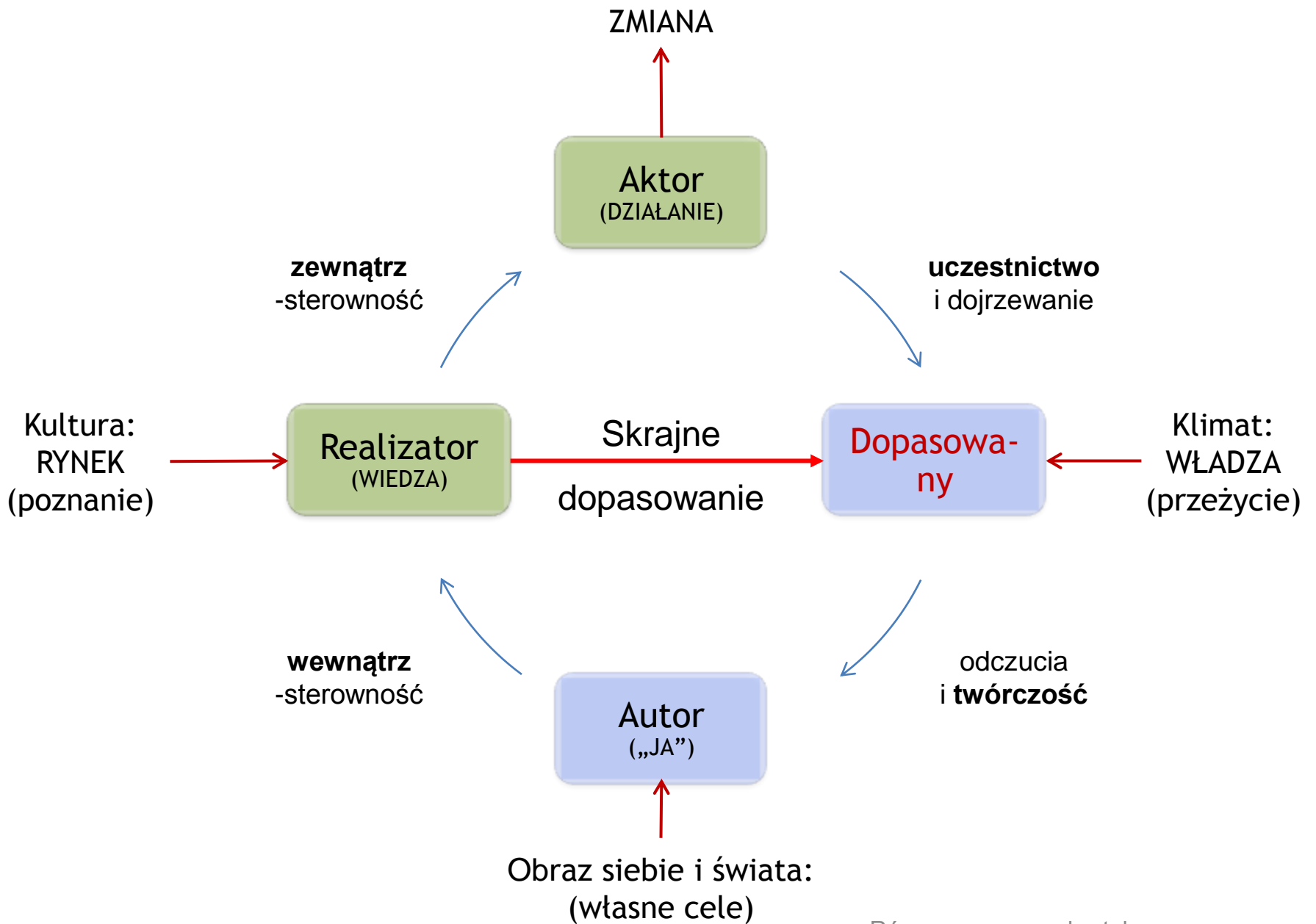
Charakter Niezależny

Typ	Liczb a	Emocje	Aktywność	Refleksja	Liczb a	Punkty świad.	Punkty rekr.
Niezależny "technik"	7	61,29	56,14	62,00	4	62,00	145,00
Niezależny "analityk"	18	51,11	49,06	53,61	16	49,50	125,38
Średnia		53,93	55,04	57,95		50,89	123,34
Ogólnie	Typ negujący uczestnictwo na poziomie temperamentu i charakteru						
Problemy	Negatywizm , brak identyfikacji ze światem zawodowym (mało wyborów pozytywnych, a wiele negatywnych - awersji); Wie „swoje”, zamknięty w swoich racjach, zagniewany						
Korekta	Samowiedza. Dystans do siebie.						

Charakter Powściągnięty

Typ	Liczba	Emocje	Aktywność	Refleksja	Liczba	Punkty świad.	Punkty rekr.
Powściągnięty "projektant"	18	54,33	57,44	59,44	19	51,58	121,84
Powściągnięty "wizjoner"	7	50,86	57,43	59,14	6	57,00	139,00
Powściągnięty "zmienny"	4	48,00	54,75	66,25	3	50,67	117,67
		51,06	56,54	61,61		53,08	126,17
Średnia		53,93	55,04	57,95		50,89	123,34
Ogólnie	Typ mało ekspresyjny						
Problemy	Nadmierny powściąg ekspresji; grozi nerwica - skutki oddalone, wewnętrzne						
Korekta	Samowiedza. Metoda: „Projektowanie życia i kariery” we współpracy z doradcą.						

Jaźń dopasowana (konformizm)

Typ	Liczba	Emocje	Aktywność	Refleksja	Liczba	Punkty świad.	Punkty rekr.
Jaźń "dopasowana"	5	68,20	45,00	53,40	6	45,00	107,50
Jaźń "krytyczna"	3	55,67	66,33	68,00	3	61,33	148,00
		61,93	55,67	60,70		53,17	127,75
Średnia		53,93	55,04	57,95		50,89	123,34
Ogólnie	Typ konformistyczny						
Problemy	Problem przejścia od uczuć (wyobraźni uczuciowej) do ideałów siebie						
Korekta	Potrzeba przyjaźni; filareci i filomaci Samowiedza.						

WYNIKI

CO DALEJ?

Kiedy dochodzi do „zaburzeń zachowania”?

- Jak pisze prof. Andrzej Lewicki:
 - „zachowanie spełnia u człowieka dwie funkcje:
 - po pierwsze - służy zaspokojeniu **potrzeb**,
 - po drugie - jest **rozwiązywaniem zadań** stawianych przez sytuacje życiowe” („Psychologia kliniczna”)
- Jeśli zaś
 - następuje dominacja **zadań** wykonawczych, to cierpią na tym potrzeby i pragnienia. Działanie takie zaczyna być „bez sensu”, tj. nie ma głębszego znaczenia dla podmiotu (ale jest „kasa”);
 - Jeśli pochłaniają własne „**problemy**” uczuciowe, egzystencjalne, to brak sprawności wykonawczej.

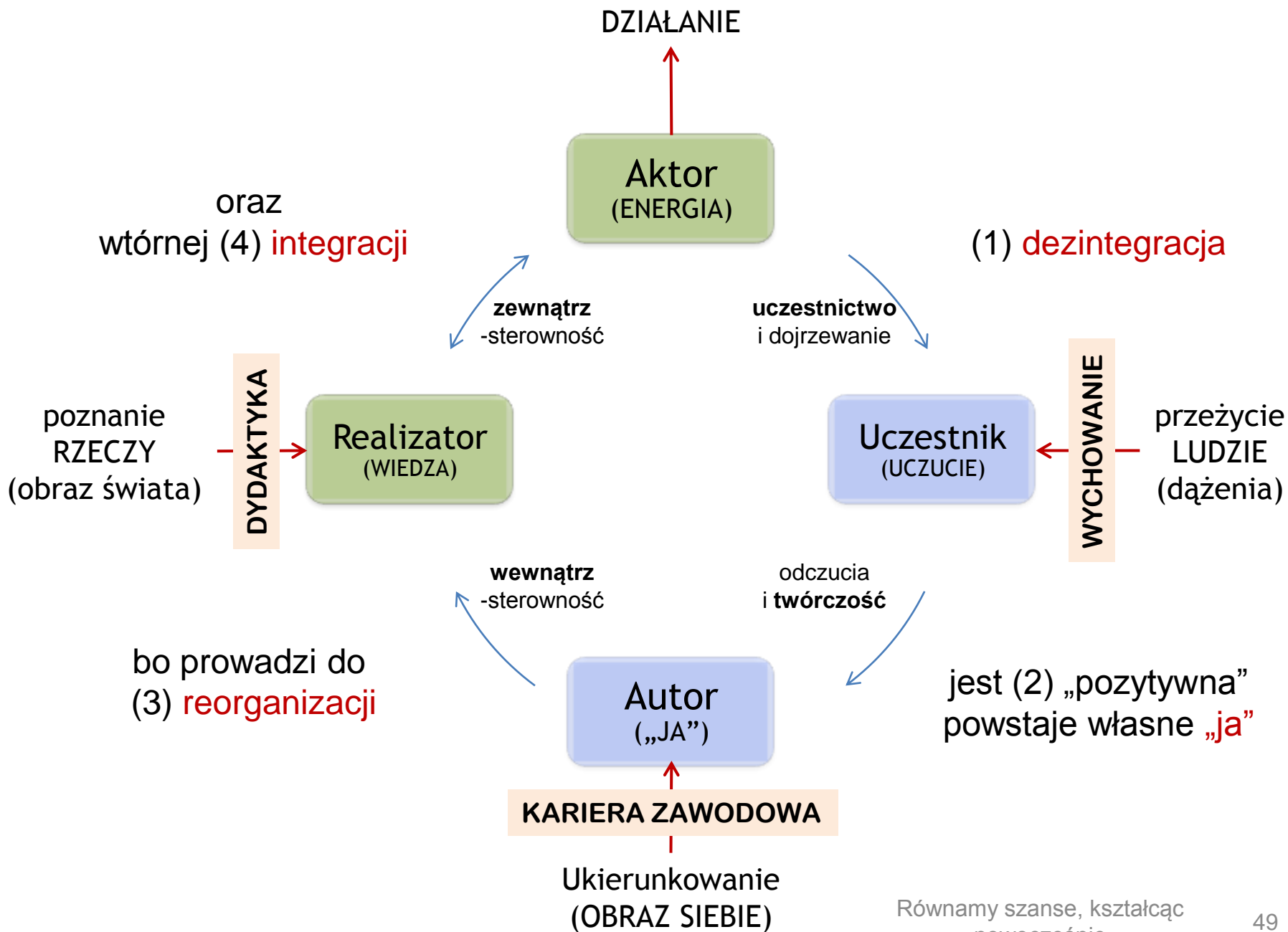
W obu przypadkach warto takiej osobie „doradzić”.

Plan dalszych działań

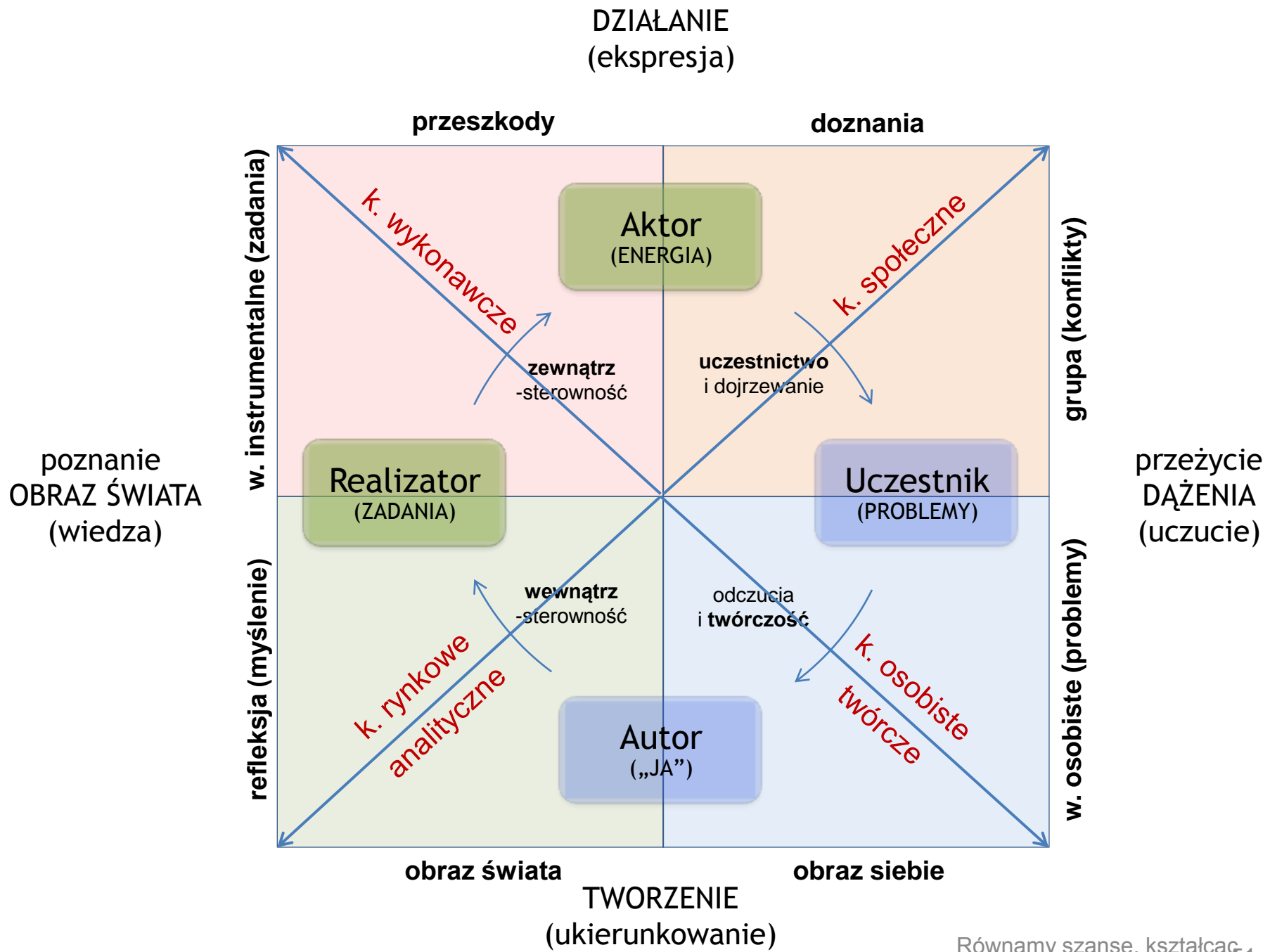
1. Udostępnienie indywidualnej **opinii** w Internecie.
2. Wyróżnienie **grup**, które wymagają - ewentualnej - interwencji doradczej. Jakie grupy? →
 - Diagnoza to nie jest pewny „werdykt”, tylko sugestia!
3. Spotkania **indywidualne**.
 - Z uczniem.
 - Z zainteresowanymi rodzicami i uczniem.
 - Dla kogo? - do opinii będzie dołączone zaproszenie.
Niezobowiązujące: trzeba będzie umówić się z Panią Łukaniec.
4. Ewentualne spotkania **w grupie**.
 - Problemy budowania własnej indywidualności i tożsamości wymagają grupy
 - Przykład „filaretów” i „filomatów”

Jakie grupy się wyłoniły?

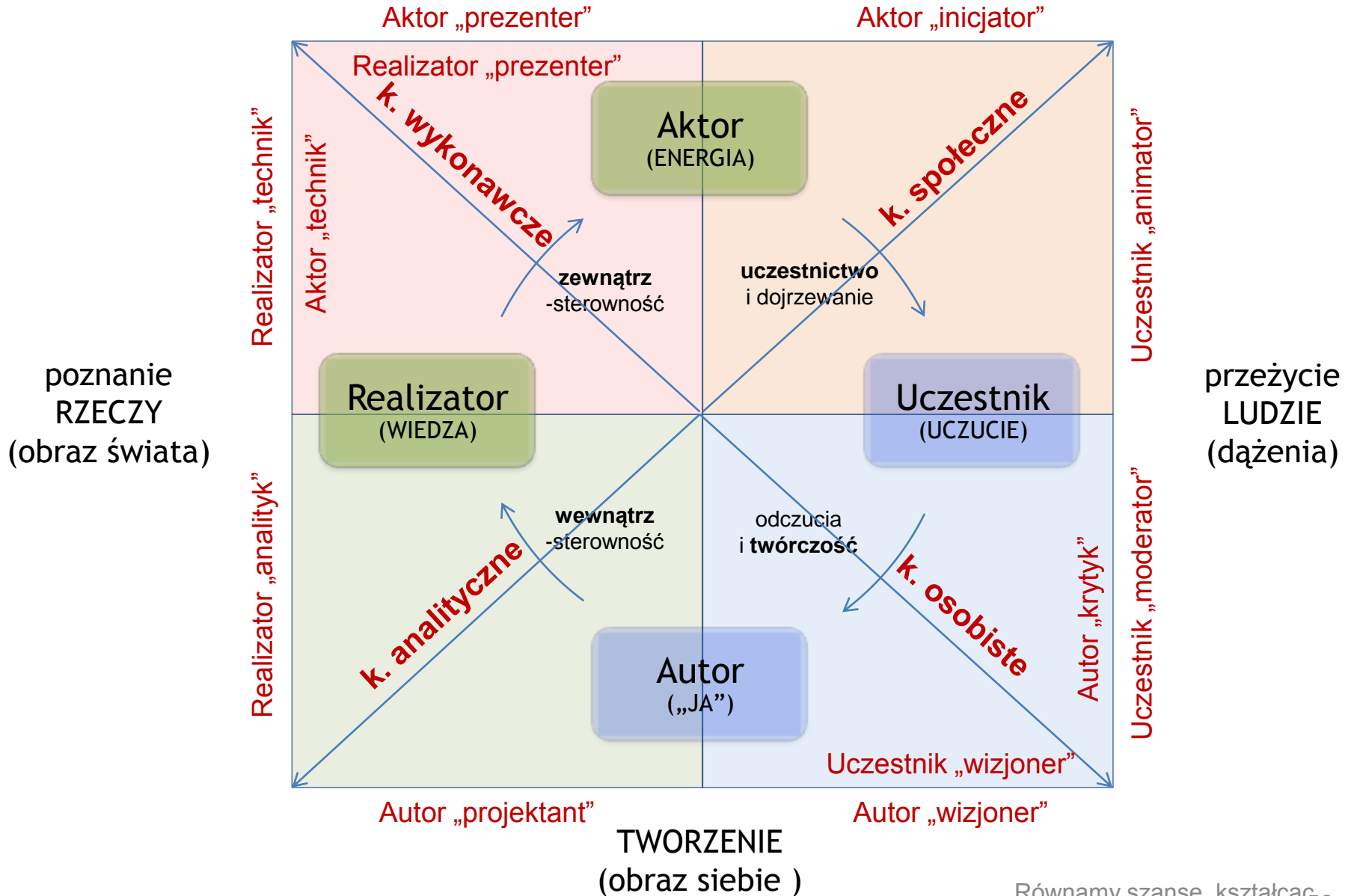
- Negacja roli: problem identyfikacji płciowej
 - Obawy przed „męskością” ,
 - Obawy przed „kobiecością”.
- Aktor „prezenter” i „inicjator”: tzw. „zbroja charakteru”
 - Syndrom „lalki Barbie”.
- Osoby uczuciowe, introwertywne, nadwrażliwe
 - Syndrom „Małego Księcia”, neurotycznego twórcy.
 - Dla nich lektura: teoria „dezintegracji pozytywnej” Kazimierza Dąbrowskiego →
- Ale: są też „mocne”, dojrzałe osobowości zawodowe

ANALIZA KOMPETENCJI

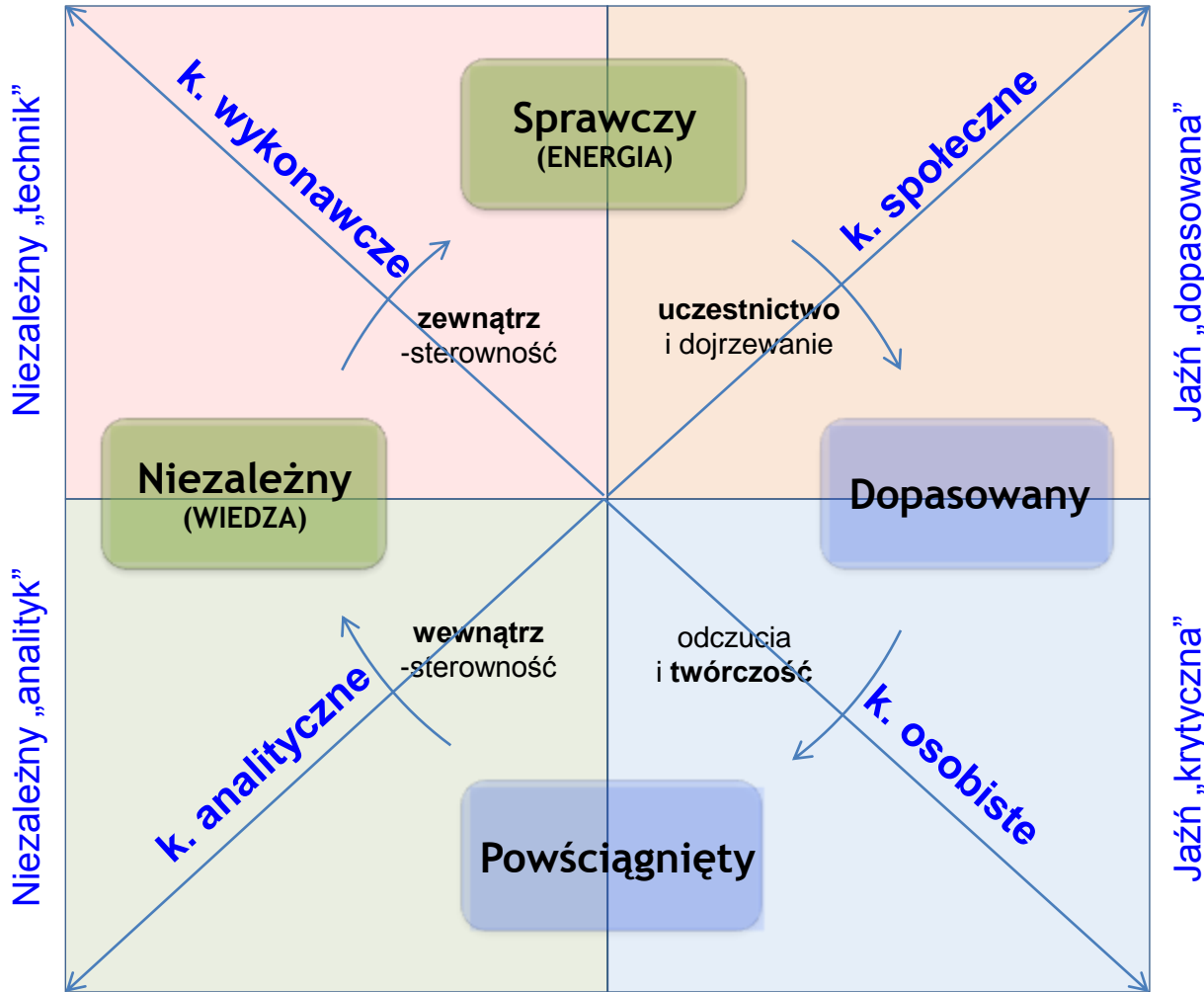
DZIAŁANIE
(ekspresja)

DZIAŁANIE
(ekspresja)

Sprawczy „prezenter”

Sprawczy „inicjator”

poznanie
RZECZY
(obraz świata)

przeżycie
LUDZIE
(dążenia)

Powściągnięty „projektant”

Powściągnięty „wizjoner”

TWORZENIE
(obraz siebie)

DZIAŁANIE
(ekspresja)

AKTOR

Aktor „prezenter”

Aktor „inicjator”

Realizator „technik”

manualne
ruchowe (sprawnościowe)
plastyczne
prezentacyjne
Kompetencje wykonawcze
poznawcze
odkrywcze: eksploracyjne
techniczne: wytwórcze
wykonawcze: zadaniowe

werbalne (komunikacyjne)
usługowe
muzyczne
lidierskie (przywódcze)
Kompetencje społeczne
empatia
komunikacja emocjonalna
umiejętności społeczne
organizacyjne: grupa

Uczestnik „animator”

przeżycie wartości
UCZESTNIK
(uczucia)

poznanie rzeczy
REALIZATOR
(wiedza)

Realizator „analityk”

wyobrażenia odtwórcza
myślenie analityczne
systematyczność
menedżerskie
Kompetencje rynkowe
myślenie formalne
konceptyjne: projektowe
decyzyjne
kierownicze

wyobrażenia twórcza
socjalne: pomoc
wychowawcze
literackie
Kompetencje osobiste
intuicja: synteza
konceptyjne: twórcze
ideowe: wizja
charyzma

Uczestnik „moderator”

Autor „projektant”

Autor „wizjoner”

AUTOR

(ukierunkowanie życiowe)

TWORZENIE